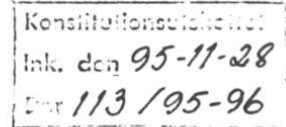

28 november 1995

Till
Riksdagens konstitutionsutskott

Enligt regeringsformens 11 kap. 9 § gäller att "Vid tillsättning av statlig tjänst skall avseende endast fästas vid sakliga grunder, såsom förtjänst och skicklighet".

Hur detta närmare skall definieras ger regeringsformen inget besked om. I praxis har tolkningen lämnats åt sittande regering. Tidvis har detta inneburit en stark partipolitisering. Partipolitiska sympatier har vägt tyngre än förtjänst och skicklighet. I vissa lägen har statliga tjänster använts som partipolitiska belöningar eller för att lösa placeringsproblem. Regeringar har därvidlag ansett sig fritt kunna förfoga över statliga tjänster.

Exempel på detta finns det rikligt av. De senaste är utnämningarna av Monica Andersson till generaldirektör och chef för Banverket och Anders Ferm till ambassadör vid den svenska OECD-delegationen i Paris. En genomgång av regeringen Carlssons utnämningsspolitik visar att man ofta har åsidosatt regeringsformens ovan nämnda stadgande och använt sig av statliga tjänster för att skaffa jobb till partivänner.

Den granskning som konstitutionsutskottet gjorde av regeringens handläggning av högre tjänster vid EU:s institutioner visade hur socialdemokratisk partibok var viktigare än kompetens och hur bara en snäv krets kunde komma ifråga.

Det är uppenbart att regeringsformens nuvarande stadgande får betraktas som till intet förpliktigande. Det föreligger därför anledning att ifrågasätta om det bör kvarstå i regeringsformen.

En rimligare ordning vore att låta regeringen fritt förfoga över statliga chefstjänster. Det innebär att förordnandena följer regeringens mandatperioder. Med en sådan ordning kan en regering tillse att de chefstjänstemän som skall genomföra regeringens politik gör detta på ett lojalt sätt.

Förfarandet underlättas av att vi nu har fått fyraåriga mandatperioder.

Införandet av ett s.k. spoil system drivs fram av den nuvarande regeringens utnämningsspolitik. Konstitutionsutskottet bör granska denna och dess förhållande till RF 11 kap. 9 §.

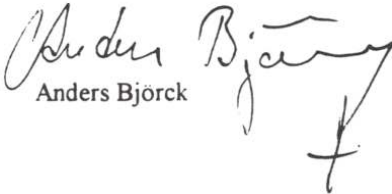
Utskottet bör undersöka förutsättningarna för att ersätta den nuvarande ordningen med ett system som stämmer med verkligheten och som gör slut på den fiktion som nu finns att alla statliga chefstjänster endast tillsätts på grundval av "förtjänst och skicklighet". Regeringsformen bör ändras så att det klart framgår att regeringen äger disponera statliga chefstjänster utan att ta hänsyn till "förtjänst och skicklighet" men att förordnandet upphör när en regering avgår.

Härvidlag kan pekas på den utveckling som skett beträffande statssekreterartjänsterna under 1900-talet. Det är först under senare decennier som de kommit att betraktas som politiska och att innehavarna avgått i samband med ett regimskifte. Länges gällde emellertid uppfattningen att det handlade om opolitiska tjänster. Idag är det självklart att politiskt sakkunniga, pressekreterare med flera också avgår vid ett regeringsskifte.

En reform av här angivet slag skulle bringa ordning i det oklara tillstånd som nu råder. Det skall understrykas att ett spoil system innebär att en regering kan behålla tidigare innehavare av en tjänst om regeringen så finner för gott. I så fall sker helt enkelt ett omförordnande.

Konstitutionsutskottet bör sålunda behandla:

- 1) Regeringen Ingvar Carlssons utnämningsspolitik utifrån RF 11 kap. 9 §.
- 2) Införandet av ett nytt system för utnämning av statliga chefstjänster.

Anders Björck